

Nu putem, totodată, să încheiem această succintă prezentare a unei monografii paleolitice, model pentru investigarea aceleiași perioade, fără a remarca, alături de valoarea intrinsecă a fiecărui studiu, strategia în care a fost concepută această lucrare: studii detaliate asupra unui domeniu sau altul, încercări de sinteză pentru unele din ele, concluzii rezultate în urma integrării diverselor date în ve-

derea reconstituirii plenare a vieții omului din fiecare perioadă. Toate se constituie în motive serioase pentru noi. În a considera această lucrare ca o realizare de prestigiu, un exemplu demn de urmat în cercetarea și finalizarea săpăturilor din depozitele paleolitice.

Marin Cărei umaru

SOPHIE A. de BEAUNE, *Lampes et godets au Paléolithique (XXIII supplément à „Gallia Préhistoire”, Edition du C.N.R.S.), Paris, 1987, 278 p., 93 fig., XVI pl., 81 tab.*

Lucrarea face parte din acele cărți care vin să materializeze unul din domeniile de studiu destinate de André Leroy-Gourhan multora din colaboratorii și elevii săi. Este în același timp o strălucită sinteză asupra acestor obiecte, poate uneori prea ușor uitate printre alte materiale arheologice din depozitele muzeelor, dar cu implicații deosebite în interpretarea pe plan social și spiritual a comunităților paleolitice.

Cartea este riguroasă structurată, servind în mod exemplar scopul unei adevărate opere ce poate constitui un autentic manual metodologic în domeniul cercetat. Dar, în același timp, întrunește în întregime virtuțile lucrării științifice exhaustive.

După o introducere, cu un altfel de conținut decât cel obișnuit, în care S. A. de Beaune stabilește etimologia denumirii obiectelor luate în discuție, definește obiectivele lucrării și ne informează asupra stadiului cercetării domeniului respectiv, se trece la miezul lucrării. Astfel, în capitolul I sînt precizate principiile metodologice, prin explicarea modului în care a fost stabilit catalogul descoperirilor, prin punerea la punct a unei nomenclaturi clare pentru descrierea morfologică a lămpilor și „paharelor” și chiar a elaborării unei fișe descriptive. Tot în acest capitol vom cunoaște elementele care au stat la baza comparațiilor cantitative și calitative, precum și care au fost datele experimentale și etnoistorice (folosirea lămpilor provenite de la eschimoși).

În capitolul II, intitulat „Definiția și repartiția lămpilor”, se atrage de la început atenția că multe obiecte calificate ca lămpi sînt doar recipiente pentru ocră, tocmai pentru că la timpul potrivit nu s-au întreprins cercetări atente ale resturilor rămase pe aceste recipiente. Nu lipsesc, dealtfel, nici utilizările duble, atît ca lămpă, cît și ca recipient de ocră a aceluiași obiect. Unele recipiente au fost clasate în categoria celor cu funcție necunoscută. Trebuie să remarcăm că analiza repartiției lămpilor este făcută în cel mai minu-

țios mod, urmărindu-se repartiția cronologică și culturală, repartiția spațială, repartiția geografică și cronologică după tipurile de straturi, localizarea lămpilor în siturile respective, repartiția lămpilor în grotlele profunde etc.

Autoarea reușește, în capitolul III asupra tehnicii lămpilor, să dea dovadă de o acribie științifică demnă de toată lauda, oferind un exemplu de urmat în ceea ce privește o analiză de acest fel. Referitor la materia primă utilizată pentru lămpi, vom remarca că pe locul trei ea freevență sînt plasate concrețiunile din peșteri (fragmente de planșee stalagmitice, calote sau extremități de stalagmite și stalactite), fapt pe care îl subliniem, avîndu-se în vedere că din această categorie au fost găsite și la noi, în peștera Cioarei de la Borosteni, șapteasemenea recipiente care mai păstrează urme de ocră. Este cercetată, de asemenea, repartiția cronologică și spațială a materiei prime utilizate, ca să nu mai vorbim de numeroasele date și exemple aduse privind stadiile de realizare a lămpilor, de la formele care nu au necesitat nici o intervenție, omul paleolitic utilizînd starea naturală a obiectului, pînă la fasonajul integral al lămpii. Uneori concavitatea recipientului a fost doar ușor amenajată, dacă ea exista deja de la natură într-o formă convenabilă. Probabil că așa s-a întimplat și cu unele din recipientele recuperate din peștera Cioarei. Este foarte important să relevăm că recipientele care nu au suferit nici o amenajare sînt cele mai numeroase. Între tehnicile de fasonare, la acele exemplare de lămpi care au suferit intervenția umană, vom menționa pichetajul și șlefuirea, care erau efectuate după o prealabilă detașare prin lovitură repetată a unei părți din material în vederea obținerii formei brute a lămpii. În acest capitol se merge pînă acolo încît se face analiza repartiției cronologice și spațiale a lămpilor în funcție de stadiile de fabricare.

Studiul morfologic al lămpilor, tratat în capitolul IV, nu este privit cu mai puțin

interes, fiind discutate formele generale de lămpi, privite în procesul lor evolutiv, și repartiția în spațiu după forma conturului. Morfologia propriu-zisă este tratată în funcție de forma concavității, înclinarea versanților, deschiderea acestora, forma marginilor și reverelii recipientelor, protuberanțele bazale, minerele de prinderea lămpilor, decorația acestora și, în sfârșit, dimensiunile și volumul lor. Este evident că la o astfel de analiză atât de amănunțită este greu să găsești a adăuga ceva atunci când discutăm strict problema lămpilor. Dacă ne-am referi probabil și la așa-zisele „pahare” (*godets*), care prin definiție sînt utilizate și în alte scopuri decît iluminatul (care rămîne poate accidental), atunci ar fi fost necesare mai multe precizări și deslușiri în cazul celor folosite pentru oesu. Fără a preciza expres în titlul cărții, autoarea și-a îndreptat cu predilecție atenția asupra acelor recipiente care au fost întrebuințate pentru iluminat.

Într-o tratare stăpînită de o concepție modernă de-a lungul întregii cărți, S. A. de Beaune nu putea omite în nici un caz includerea datelor experimentale efectuate asupra lămpilor. În acest capitol sînt descrise toate fazele pentru realizarea lămpilor din calear sau gresic, materiile folosite drept combustibil, meșele întrebuințate eventual de omul paleolitic și rezultatele obținute cu fiecare în parte, intensitatea luminii, urmele rămase după confecționarea lămpilor și mai ales după utilizarea acestora, modul cum sînt văzute culorile la lumina unei astfel de lămpi în profunzimea peșterii. Se face aprecieri în ceea ce privește eventuala acuitate vizuală mai ridicată a omului paleolitic în raport cu oamenii din zilele noastre și se aduc în discuție observațiile efectuate pe anumite populații aflate pe o treaptă inferioară de civilizație. Într-adevăr, nu este exclus chiar ca anumite populații paleolitice să fi posedat o acuitate vizuală diferențiată, în funcție numai de o anume educație vizuală specială, pentru că nici azi la diverse populații structura și sănătatea ochiului nu este diferită. Dealtfel, numai astfel

s-ar putea explica finețea extraordinară a unor gravuri pe mici plachete de șist, conservate într-o stare vizibilă după mii de ani. Oricum, este de bănuț că la timpul lor, după execuție, gravurile respective a dăugau acestor calități și o anume „prospețime”, așa după cum remarcă autoarea.

În sfârșit, pentru a face și mai pertinente unele concluzii referitoare la fabricarea lămpilor și mai ales la întrebuințarea lor, S. A. de Beaune ne oferă în ultimul capitol o seamă de date comparative interesante cu lămpile eschimoșilor. Sînt descrise varietatea morfoloică a lămpilor, funcționalitatea lor, începînd cu materia primă a meșei, combustibilul și terminînd cu lumina obținută. Nu lipsesc detaliile cu privire la urmele de folosire a lămpilor și intensitatea luminii obținute.

După o parte care cuprinde concluziile, foarte necesară în ordonarea datelor extrem de vaste și a ideilor rezultate, urmează așa-zisele „Anexe” în care sînt cuprinse toate datele tehnice ale fiecărei lămpi descrisă în text. Pentru cercetătorul care se apleacă asupra acestui fascinant subiect al „recipientelor” paleolitice, indiferent de utilizarea lor, datele cuprinse în aceste „Anexe” reprezintă un instrument de lucru indispensabil, pentru că aici pot fi găsite adunate toate descoperirile de acest fel în teritoriul circumscris în partea introductivă a cărții. Putem spune că acesta este un motiv în plus, alături de toate celelalte calități ale lucrării, deja relevate, care fac din această carte o operă științifică peste care este imposibil a se trece de aici în colo fără a o lua în seamă în modul cel mai serios posibil.

Ne vom încheia această succintă prezentare a acestei superbe lucrări de arheologie fără a remarca ilustrația deosebit de vastă și de o calitate cu totul excepțională și, bineînțeles, înainte de a felicita în chipul cel mai sincer autoarea și de a ne exprima imensa bucurie de a fi văzut tipărită o astfel de lucrare.

Marin Cărciumaru

HANS-JÖRG KELLNER, *Die Münzfunde von Manching und die kel-tischen Fundmünzen aus Südbayern* (din seria „Die Ausgrabungen in Manching”, Band 12), Stuttgart, 1990, 274 p., 71 planșe și 1 hartă.

Cunoscutul *oppidum* celtic de la Manching din Bavaria s-a bucurat din partea arheologilor germani, în special sub conducerea prof. W. Krämer, de o cercetare sistematică cu totul specială. Rezultatele obținute au fost publicate în cea mai mare parte a lor în seria „Die Ausgrabungen in Manching”, aflată sub

egida Comisiei romano-germane (Römisch-Germanische Kommission) a Institutului arheologic german, din Frankfurt am Main. Descoperirile monetare efectuate în cursul săpăturilor arheologice au fost încredințate spre publicare cunoscutului specialist din München Hans-Jörg Kellner, care, după o